

De Domkerk in lagen penningserie door Da van Daalen

Ter gelegenheid van het afronden van de restauratie van de Domkerk 2017-2022 hebben het bestuur van de Domkerk en de Stichting Vrienden van de Domkerk aan de kunstenares Da van Daalen (Amsterdam, 1956) gevraagd om een serie eigentijdse, moderne penningen te ontwerpen met als onderwerp een aantal belangrijke thema's uit de geschiedenis van de Domkerk.

Rondlopend in de Domkerk viel haar de gelaagdheid van de architectuur op: een pilaar, een boog, daarachter nog een boog, weer een pilaar en gekleurd licht dat via de hoge ramen naar binnenvalt. En als je je verdiept in de geschiedenis van de Domkerk komt deze gelaagdheid ook naar voren: een Romeins castellum, waarin kerken zijn gebouwd, zoals de grote romaanse kerk waaromheen de Domkerk is gebouwd.

Door de eeuwen heen is de plek en de Domkerk zelf belangrijk voor mensen; hier hebben ze gelopen, gewerkt, gebeden en gebouwd, ook dat wilde zij laten zien in de penningserie.

Zoektocht

Een penning die zij eerder maakte met de titel 'Zijn en niet-zijn', gebaseerd op een tekst van Lao Tse vormde de inspiratie om een open penning te ontwerpen, en waar zij normaal gips en klei gebruikt zocht zij nu naar andere materialen en technieken. Het moest gelaagd, licht en kleurig worden. Het werd een spannende zoektocht waarbij veel moest worden uitgevonden; echt glas bleek niet geschikt – het werd plexiglas –, de kunstenares moest nieuwe computerprogramma's leren en zich verdiepen in de techniek van het lasersnijden van messing.

Daarmee veroverde zij een enorm pallet aan mogelijkheden en was zij blij dat dit toegepast kon worden op een penningserie over zo'n inspirerend onderwerp als de Domkerk in Utrecht.

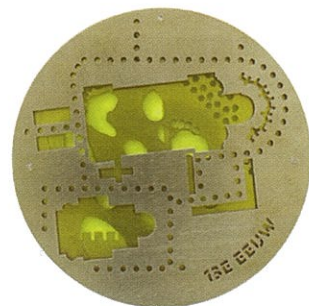
In de Domkerk is de constructie helder, je ziet de materialen waarmee gebouwd is en snapt de constructie. Dat wilde Da van Daalen ook in de penningen toepassen, de constructie en de lagen laten zien. Messing is een materiaal dat verandert in de loop van de tijd, de blikkerige goudkleur verdonkert door aanraking, eerst ontstaan er vlekken, krasjes en vingerafdrukken, daarna wordt de ver-

kleuring egaal en maakt de natuurlijke patina de kleur warmer en de gelaagdheid van de penning helderder. Een penning gaat leven door deze in de hand te nemen, net als een kerk pas gaat leven als mensen haar bezoeken, er bidden en werken.

Een eigen verhaal

De penningen hebben ieder een elk verhaal, en vertegenwoordigen een stukje geschiedenis van de Domkerk en van de mensen voor wie de Domkerk een onderdeel van hun leven was en is.

Elke penning heeft een schematische plattegrond die de situatie weergeeft in het tijdvak waarover de penning gaat.

De eerste penning:
De vroege periode

De eerste penning, De vroege periode, vertelt het verhaal vanaf het moment dat de Romeinen het Castellum Traiectum op een hoger gedeelte aan de rivier de Rijn bouwden tot het moment dat begonnen werd met de bouw van de Domkerk. De afdrukken van voetstappen vertegenwoordigen de vele mensen die hier in deze periode rondliepen: Romeinse soldaten, burgers en kerkleiders. Stippellijnen in de plattegrond van de dertiende-eeuwse situatie geven de looplijnen weer waarlangs gedurende eeuwen burgers, bezoekers, kerkdienaren en kerkgangers, professoren en studenten van de nabijgelegen universiteit, rondom de kerken liepen.

De tweede penning uit de serie, Stormen, vertelt de verhalen van de stormen die in en rondom de Domkerk woedden. De eerste storm veranderde het schip van de Domkerk in een ruïne, zoals in een tekening van Herman Saftleven uit 1674 is weergegeven en in silhouet in de penning is opgenomen. De beeldenstorm die de Domkerk in 1580 raakte, is geïllustreerd door de van beelden afgehakke koppen die in het vuur worden gegoooid.

Nummer drie uit de serie, Kerkorgels, heeft als onderwerp het Jansz. de Swart-orgel uit 1571 en het Bätz-orgel uit 1831. De toehoorders die al eeuwen van de orgelmuziek genieten zijn vertegenwoordigd in de silhouetten van oren. Op de andere zijde staan de belangrijke elementen van een orgel, drie orgelklavieren en een schematische weergave van orgelpijpen, de meest abstracte zijde uit de penningserie.

De prachtige kerkraden van Richard Roland Holst (1868-1938) en het meubilair, ontworpen door Willem Penaat (1875-1957), vormden de inspiratie voor de vierde penning uit deze serie, Interieur. In het Evangelistenraam vallen de ogen van de evangelisten op. Het zijn doordringende ogen, ze kijken streng de wereld in. De kunstenares vond de ogen passend bij het onderwerp licht. Om deze reden kregen zij een hoofdrol. Op de andere zijde werden elementen uit het houten hek rondom de preekstoel in een compositie samengebracht. Herkenbaar zijn een duif met olijftak, een pelikaan en op de bodem zwemt een platvis.

De vijfde penning heet Restauratie. Bij de restauratie is veel met de handen gewerkt: beschadigde elementen werden opgemeten, vormen in klei ge-

boetseerd, stenen met de hand bewerkt. Ook de gidsen die rondleidingen geven, wijzen met hun handen, trouwe kerkgangers vouwen de handen en de organisten bespelen de klavieren met hun handen. Hands die Michelangelo Buonarroti (1475-1564) schilderde op het plafond van de Sixtijnse kapel in Rome hebben een plaats gekregen tussen de andere handen. Op de andere zijde staan afgebeeld details die voortdurend onderhoud vragen: pinakels, twee waterspuwers – een ezel en een draakje – en vormen uit de kerkraden.

Meer informatie over en foto's van de penningen kunt u vinden op [W domkerk.nl](http://W.domkerk.nl). Hier kunt u ook lezen hoe u de penningen bestelt.

Theo Kralt, Voorzitter Commissie Restauratie en Fondsenwerving Restauratie Domkerk 2017-2022

Bart van Meegen, voorzitter Stichting Vrienden van de Domkerk

De eenmalige kosten voor het ontwerpen en de productie van de prototypen werd mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Ridderschap van Utrecht en de Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven

Het mooiste stuk

Schutz – Danket dem Herrn (psalm 136)

Als mooiste muziekstuk kies ik voor *Danket dem Herrn* van mijn geliefde componist Heinrich Schütz. Het is een vierkorig werk, waarbij de koren en instrumenten zijn opgesteld in de vier windstreken in de Dom. Het werd uitgevoerd bij het eerste concert van de Domcantorij ooit, later bij de feestelijke dienst na de restauratie, en nu ook bij het vijftigjarig jubileum van de cantorij.

De vier koren doen me denken aan de vier dieren uit de vroegere dagelijkse bijbellezing na het avondeten, in dit geval uit het boek Openbaring:

'En midden in de troon en rondom de troon waren vier dieren, vol ogen van voren en van achteren. (...). En de vier dieren (...) hadden dag noch nacht rust, zeggende: Heilig, heilig, heilig is de Here God, de Almachtige, die was en die is en die komt.'

Als er een hemel is, zou die er zó uit kunnen zien.

Kees Grashoff

